

■ مدیرمسئول: محمد امین ایمانجان
 ■ قائم مقام مدیرمسئول: مسعود فروغی
 ■ سردبیر: محمد زعیم زاده
 ■ دبیر وقایع اسرائیلیه: محمد صادق علیزاده
 ■ تلفن و فکس: ۶۲۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
 ■ کد پستی: ۱۱۳۵۶۳۳۸۱۶
 ■ چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی
 ■ نشانی: خیابان حافظ، پایین تر از جمهوری، روبه روی ساختمان بورس ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

مروری بر فرازوفرودهای بازار کار در رژیم

سربازان مشغول کارند!

سیدعلی مددزیدی

بازار کار در رژیم در سال‌های اخیر تحت تأثیر عوامل مختلف فرازوفرودهای مختلفی را تجربه کرده. از زمان همه‌گیری کرونا که جهان در تعلیق فرو رفت تا دوران پساهفتم اکبر که بوی باروت حسابی به زیر مشام ملل منطقه رفت، مؤلفه‌های مختلف اقتصادی در بازار کار رژیم دچار تغییرات فراوانی شده‌اند. اضافه بر تمام این موارد تنوع گونه‌های هویتی، مسئله سربازان ذخیره و... نیز بر این متغیرها می‌افزایند. در خطوط امروز به بررسی بخشی از این تغییرات خواهیم پرداخت.

بهبود و سپس سقوط

اول باید سراغ تعریف برویم؛ تعریف استاندارد بیکاری شامل افرادی است که کار نمی‌کنند؛ اما به طور فعال در جست‌وجوی شغلند. طی دوران همه‌گیری کووید-۱۹، برای پوشش بهتر وضعیت نیروی کار، شاخص گسترده‌تری ایجاد شد که کارکنان مرخصی اجباری یا غایب به دلایل مرتبط با کووید را نیز در برمی‌گرفت. پس از پایان بحران، این تعریف گسترده‌تر شد و غیبت‌های موقت ناشی از دلایل اقتصادی مانند اخراج یا تعطیلی کسب‌وکار را نیز شامل شد؛ اما اینچا بدون در نظر گرفتن این پیچ‌وخم‌ها همان نیم‌خط اول را در نظر می‌گیریم. بر اساس داده‌ها، در سرزمین‌های عبری بین ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۳ نرخ بیکاری به طور متوسط ۳.۵ درصد بود و سایر مؤلفه‌های عدم اشتغال نیز کمتر از ۰.۵ درصد ثبت شدند. با آغاز جنگ، نرخ بیکاری نزدیک به ۶ درصد افزایش یافت و به ۹.۶ درصد رسید؛ رقمی که از مارس ۲۰۲۱ تجربه نشده بود. موج فزاینده‌ای که به دلیل غیبت‌های موقت ناشی از بسیج گسترده نیروهای ذخیره در ماه‌های نخست جنگ شکل گرفت، این رقم را به نه و اندی رساند؛ البته دامنه‌های این موج تا حدودی کنترل شدند و درصد بیکاری تا آغاز سال بعد به شکل محسوسی کاهش یافت. در همین دوره، سهم افرادی که از بازار کار خارج شده یا جست‌وجوی شغل را متوقف کرده بودند، به ۰.۹۹ درصد رسید که نسبت به ۰.۵ درصد در سال ۲۰۲۳ افزایش قابل توجهی داشت. با وجود تنش‌های اقتصادی، نرخ بیکاری محدود در سال ۲۰۲۴ به طور متوسط ۳ درصد بود که ۰.۵ درصد کمتر از میانگین سال ۲۰۲۳ است. همچنین از ژانویه تا مه ۲۰۲۵ تحت تدابیری این نرخ به ۲.۸ درصد رسید که کمترین سطح ثبت شده تاکنون محسوب می‌شود.

پاشو بریم سربازی!

داده‌ها نشان می‌دهند ساحت اقتصادی رژیم به طور متفاوتی تحت تأثیر فراخوان نیروهای ذخیره قرار گرفته‌اند. بخش زیرساخت بیشترین آسیب را تجربه کرده و حدود یک‌ششم نیروی کار آن به دلیل حضور در نیروهای ذخیره غایب بوده‌اند. بخش‌های مدیریت و پشتیبانی و همچنین فناوری پیشرفته نیز با غیبت حدود ۱۰ درصد از کارمندان مواجه بوده‌اند. پدیده قابل توجه دیگر، غیبت‌های جزئی از کار است؛

در سرزمین‌های عبری بین ژانویه تا سپتامبر ۲۰۲۳ نرخ بیکاری به طور متوسط ۳.۵ درصد بود و سایر مؤلفه‌های عدم اشتغال نیز کمتر از ۰.۵ درصد ثبت شدند. با آغاز جنگ، نرخ بیکاری نزدیک به ۶ درصد افزایش یافت و به ۹.۶ درصد رسید

به این معنا که برخی کارکنان درحالی‌که به خدمت نیروهای ذخیره فراخوانده شده‌اند، همچنان بخشی از ساعات کاری خود را حفظ کرده‌اند. این وضعیت عمدتاً در بخش فناوری پیشرفته دیده شده و حدود یک درصد از کارکنان این بخش ضمن حضور در نیروهای ذخیره همچنان به طور محدود به فعالیت کاری ادامه داده‌اند. تفاوت میزان این غیبت‌ها در بخش‌ها به ساختار جمعیتی نیروی کار مرتبط است. بخش‌هایی با نسبت بالاتر نیروهای جوان یا مردان یهودی غیرحریدی که سهم اصلی نیروهای ذخیره را تشکیل می‌دهند به طور طبیعی نرخ غیبت بیشتری ثبت کرده‌اند، حتی در ارزیابی‌هایی که تأثیر سن، جنسیت و ترکیب جمعیتی لحاظ شده، بخش زیرساخت همچنان بالاترین سطح غیبت را دارد.

در مقایسه با OECD

در مقایسه‌ای میان مدت با سایر کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) رژیم طی دهه گذشته نرخ اشتغال کلی بالاتری را ثبت کرده است. این نرخ ثمره یک مؤلفه است و آن هم به زنان برمی‌گردد. در سرزمین‌های اشغالی مشارکت زنان اسرائیلی در بازار کار بسیار بالاست. درحالی‌که نرخ اشتغال مردان اسرائیلی تقریباً با استاندارد کشورهای پردرآمد برابری می‌کند. مشارکت بالای زنان یکی از عوامل کلیدی ثبات بازار کار و نرخ اشتغال بالای رژیم محسوب می‌شود.

جنگ و ساعت کار

پس از آغاز جنگ، مردان یهودی کاهش محسوسی در میانگین ساعات کاری هفتگی داشته‌اند. از اکتبر ۲۰۲۳ ساعات کاری مردان یهودی غیرحریدی ۵ درصد کمتر از دو سال گذشته شده است. ساعات کاری مردان حریدی ۳ درصد کاهش یافته است. در مقابل، برای جبران این خلع، مردان عرب در سال ۲۰۲۴ به طور متوسط ۳۹ ساعت در هفته کار کرده‌اند که با مردان یهودی غیرحریدی برابر است. مردان حریدی به طور میانگین ۳۳ ساعت در هفته کار کرده‌اند. روشن است این برابری مشارکت مردان در عرب در ساختارهای اقتصادی به دلیل همان فقدانی است که پیش‌تر به آن اشاره شد. در میان زنان، این روند افزایشی شده

است؛ ساعات کاری زنان عرب در سال ۲۰۲۴ نسبت به دو سال قبل ۷ درصد افزایش یافته و به ۳۲ ساعت در هفته رسیده است. ساعات کاری زنان یهودی غیرحریدی بدون تغییر در سطح ۳۳ ساعت در هفته باقی مانده است. ساعات کاری زنان حریدی نیز بدون تغییر و برابر با ۲۶ ساعت در هفته بوده است و این یعنی سطح مشارکت زنان عرب در ایام جنگ در میادین اقتصادی بالاتر رفته.

تغییر ساختاری در اشتغال فناوری پیشرفته

بخش فناوری پیشرفته اسرائیل شامل دو بخش اصلی است؛ صنایع تولیدی مانند داروسازی، رایانه و تجهیزات حمل‌ونقل و بخش خدمات شامل توسعه و مشاوره نرم‌افزار، خدمات ارتباطی، خدمات اطلاعاتی و تحقیق و توسعه. بررسی روند اشتغال نشان می‌دهد نرخ اشتغال در حوزه تولید فناوری پیشرفته از اوایل دهه ۲۰۱۰ تقریباً ثابت مانده که احتمالاً به دلیل نخبگانی بودن حوزه این ثبات را تجربه نموده. در حوزه خدمات فناوری این موضوع برعکس است. اشتغال در خدمات فناوری پیشرفته از حدود ۱۷۰ هزار نفر در ابتدای دهه به حدود ۲۹۰ هزار نفر افزایش یافته است. افزایش اشتغال با موج سرمایه‌گذاری قابل توجه در دوره همه‌گیری همراه بوده؛ اما کند شدن جریان سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر بالاخص در دوران پساهفتم اکبر باعث توقف روند صعودی شده است.

تبعیض در دستمزد

داده‌ها نشان می‌دهد شکاف دستمزدی بین فناوری پیشرفته و سایر بخش‌های اقتصاد به طور چشمگیری افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۲ میانگین حقوق در فناوری پیشرفته ۱۲۰ درصد بالاتر از میانگین اقتصاد بود. تا سال ۲۰۲۴ این شکاف به ۱۸۰ درصد رسیده است. افزایش تقاضا کلید حل این معماست. افزایش شدید تقاضا برای نیروی کار در بخش توسعه و مشاوره نرم‌افزار که حدود یک‌سوم کارکنان حوزه فناوری را تشکیل می‌دهد، عامل اصلی این رشد دستمزد است. ۱۲ درصد نیروی کار در این بخش فعالیت می‌کند و این بخش ۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی رژیم را ایجاد می‌کند و در ضمن بهره‌وری این بخش ۱۸ برابر بیشتر از سایر بخش‌های اقتصاد است، چیزی که به طور روشن مخصوصاً در ایام جنگ اخیر قابل مشاهده است. برای اینکه این شکاف دستمزدی روشن بشود اشاره به این موضوع خالی از لطف نیست که کارگران حوزه فناوری ۶۳ درصد درآمد مالیات بر درآمد کل را تأمین می‌کنند. این آمار و ارقام نشان می‌دهند رژیم برای مدیریت و تقویت این بخش و برای پاسخ‌دهی به نیازهای روبه‌رشد فناوریانه‌اش سرمایه‌گذاری سنگینی نموده است.

ترکیب نیروی کار در حوزه فناوری از نظر جمعیتی بسیار نامتوازن است، حدود ۹۴ درصد کارکنان فناوری پیشرفته یهودیان غیرحریدی هستند. تنها یک‌سوم کارکنان این بخش زن‌اند. حضور عرب‌ها، چه مرد و چه زن و همچنین مردان حریدی در این حوزه بسیار اندک است. در مقابل، سهم زنان حریدی تقریباً برابر با سهم آنان در جمعیت است.